

- N.B. :**1. Please read each of the following instructions carefully before attempting questions.
2. There are **ten questions** divided in to two sections and printed both in English and Marathi.
3. Candidates have to attempt any **five** questions, choosing atleast **two questions** from each section.
4. Use of **Map Stencils** is permitted.
5. Draw **maps** and **diagrams** wherever necessary.

Section –A (Rural Settlement)

- Q. 1. Define rural settlement. Write in detail about nature and scope of the rural settlement geography. 20
- Q. 2. Explain the physical and economic factors affecting on the rural settlements. 20
- Q. 3. Write in detail about hierarchy of the rural settlements. 20
- Q. 4. With suitable examples explain factors those are responsible for changes in land use pattern of rural settlements. 20
- Q. 5. Why there was a need of Integrated Rural Development Program in India. Describe the nature and main sections of Integrated Rural Development Programme. 20

Section – B (Urban Settlement)

- Q. 6. Define the urban settlement and write importance and characteristics of the urban settlement. 20
- Q. 7. Explain continent wise trends of urbanisation. Write in detail about factors that are affecting on the urbanization. 20
- Q. 8. Give classification of the urban settlement on the basis of population size and location. 20
- Q. 9. Write in detail about characteristics of the ancient towns. Give examples. 20
- Q. 10. Write in detail about the Concentric Zone Theory. 20

.....

सूचना:

१. कृपया प्रश्न पत्रिका सोडवण्यापूर्वी खालील सूचना काळजीपूर्वक वाचा.
२. एकूण दहा प्रश्न आहेत किजे दोन विभागात विभागले आहेत आणि इंग्रजी व मराठी या दोन्हीत छापले आहेत.
३. विद्यार्थ्यांनी एकूण पाच प्रश्न सोडवायचे आहेत कमीत कमी दोन प्रश्न प्रत्येक विभागातून असावेत.
४. नाकाश आराखडे वापरण्यास अनुमती आहे.
५. आवश्यक तेथे नकाशा आणि आकृत्या काढा.

विभाग – अ (ग्रामीण वस्ती)

प्र. १.	ग्रामीण वस्तीची व्याख्या द्या. ग्रामीण वस्ती भूगोलाच्या स्वरूप आणि व्याप्ती यासंबंधित सविस्तर लिहा.	20
प्र. २.	ग्रामीण वस्तीवर परीणाम करणारे प्राकृतिक आणि आर्थिक घटक स्पष्ट करा.	20
प्र. ३.	ग्रामीण वस्तीच्या क्रमवारी संबंधित सविस्तर लिहा.	20
प्र. ४.	ग्रामीण जमीन उपयोगितेच्या बदलत्या आकृतिबंधाकरिता जबाबदार असणारे घटक सुयोग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा.	20
प्र. ५.	एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाची भारतात गरज का आहे. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाचे स्वरूप आणि प्रमुख विभागांचे वर्णन करा.	20

विभाग ३ ब (नागरी वस्ती)

प्र. ६.	नागरी वस्तीची व्याख्या द्या आणि नागरी वस्तीचे महत्व आणि वैशिष्ट्ये लिहा.	20
प्र. ७.	खंडानुसार नागरीकरणाचा कल स्पष्ट करा. नागरीकरणावर परिणाम करणाऱ्या घटका संबंधित सविस्तर लिहा.	20
प्र. ८.	लोकसंख्या आकार आणि स्थान यावर आधारित नागरी वस्तीचे वर्गीकरण द्या.	20
प्र. ९.	अर्वाचीन शहरांची वैशिष्ट्ये या संबंधित सविस्तर लिहा. उदाहरणे द्या.	20
प्र. १०.	समकेंद्र विभाग सिद्धांतासंबंधित लिहा.	20

T.Y.B.A.

GEOGRAPHY

GEOGRAPHY OF ENVIRONMENT & TOURISM (R-2018)

(PAPER-V) (08TH MAY- 2018)

Q.P. Code : 37967

[3 Hours]

[Marks: 100]

Please read each of the following instruction carefully before attempting question.

- N.B:**
1. There are **ten** questions, divided into two sections and printed both in English and Marathi.
 2. Candidates have to attempt any **five** questions choosing at least two questions from each section.
 3. The number of marks carried by each question is indicated against it.
 4. Use of map stencil is permitted.
 5. Draw map and diagram, wherever necessary.

Section - A

1. Define the term 'Geography of Environment' Explain its nature, scope and importance. **20**
2. Define the concept 'Resource'. Give the classification of resources. **20**
3. What are the causes and impact of air pollution. **20**
4. Write short notes :-
 - a) Concept and need of sustainable development **10**
 - b) Energy crisis **10**
5. Describe the various environmental movements in India. **20**

Section – B

6. Explain the role of tourism in national economy. **20**
7. Write the classification of tourism on the basis of purpose of the tourist. **20**
8. Explain the physical factors affecting tourism. **20**
9. Write short notes :-
 - a) Accommodation in tourism sector **10**
 - b) Tourism organisations **10**
10. Describe the various historical and cultural tourist places in India. **20**

Turn Over

२
(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण १००)

सूचना :

प्रश्न सोडवण्यापूर्वी खाली दिलेल्या प्रत्येक सूचना काळजीपूर्वक वाचा.

१. दोन विभागांमध्ये एकूण १० प्रश्न विभागलेले आहेत आणि इंग्रजी व मराठीमध्ये छापलेले आहेत.
२. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही एकूण ५ प्रश्न सोडवायचे असून प्रत्येक विभागातील कमीत-कमी दोन प्रश्न निवडावेत.
३. प्रत्येक प्रश्नांचे गुण त्याच्या समोर दिलेले आहेत.
४. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.
५. आवश्यक तेथे नकाशा व आकृत्या काढा.

विभाग - अ

१. 'पर्यावरण भूगोल'ची व्याख्या सांगून त्याचे स्वरूप, व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा. २०
२. 'संसाधन' संकल्पनेची व्याख्या सांगून संसाधनांचे वर्गीकरण द्या. २०
३. हवा प्रदुषणाची कारणे आणि परिणाम कोणते आहेत ते सांगा. २०
४. थोडक्यात टीपा लिहा :-
अ) चिरंतन विकास संकल्पना आणि त्याची गरज १०
ब) अर्जा संकट १०
५. भारतातील विविध पर्यावरणीय चळवळींचे वर्णन करा. २०

विभाग - ब

६. राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेमध्ये पर्यटनाची भूमिका स्पष्ट करा. २०
७. पर्यटकांच्या हेतूवर आधारित पर्यटनाचे वर्गीकरण लिहा. २०
८. पर्यटनावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक स्पष्ट करा. २०
९. थोडक्यात टीपा लिहा :-
अ) पर्यटनक्षेत्रातील निवास व्यवस्था १०
ब) पर्यटन संघटना १०
१०. भारतातील विविध ऐतिहासिक आणि सांस्कृतिक पर्यटन स्थळांचे वर्णन करा. २०

Time: 3 hours

Marks: 100

- N.B. :** 1. Please read each of the following instructions carefully before attempting questions.
2. There are ten questions divided in to two sections and printed both in English and Marathi.
3. Candidates have to attempt any **five** questions, choosing atleast **two questions** from each section.
4. Use of **Map Stencils** is permitted.
5. Draw maps **and diagrams** wherever necessary.

Section –A (Rural Settlement)

- Q. 1. Define rural settlement? Describe factors those affect the house types in India. 20
- Q. 2. State the socio-cultural and economic factors affecting the morphology of the rural settlements. 20
- Q. 3. Write in detail about transport villages and tourist villages. 20
- Q. 4. Write a detailed note on sustainable development of rural settlements. 20
- Q. 5. What are the various problems faced in implementation of self-employment programme. Suggest remedial measures for proper implementation of self-employment programme. 20

Section – B (Urban Settlement)

- Q. 6. Write census definition of urban settlement in India. Explain the nature and scope of urban settlement geography? 20
- Q. 7. Explain the trends of urbanization in the world. Write about the solutions to tackle the urban problems. 20
- Q. 8. Give classification of urban settlement on the basis of population and patterns. 20
- Q. 9. Write in detail about growth and development patterns of the Mumbai city. 20
- Q. 10. With the help of the diagram explain the Multiple Nuclei Model. 20

TURN OVER

सूचना:

१. कृपया प्रश्न पत्रिका सोडवण्यापूर्वी खालील सूचना काळजीपूर्वक वाचा.
२. एकूण दहा प्रश्न आहेत किजे दोन विभागात विभागले आहेत आणि इंग्रजी व मराठी यादोन्हीत छापले आहेत.
३. विद्यार्थ्यांनी एकूण पाच प्रश्न सोडवायचे आहेत कमीत कमी दोन प्रश्न प्रत्येक विभागातून असावेत.
४. नाकाश आराखडे वापरण्यास अनुमती आहे.
५. आवश्यक तेथे नकाशा आणि आकृत्या काढा.

विभाग – अ (ग्रामीण वस्ती)

- प्र. १. ग्रामीण वस्तीची व्याख्या द्या. भारतातील घरांच्या प्रकारांवर जे घटक परीणाम करतात त्यांचे वर्णन करा. 20
- प्र. २. ग्रामीण वस्तीच्या बाह्यरूपावर परीणाम करणारे सामाजिक-आर्थिक घटक नमूद करा. 20
- प्र. ३. वाहतूक खेडी आणि पर्यटक खेडी यावर वृतांत द्या. 20
- प्र. ४. ग्रामीण वस्तीच्या निरंतर विकासावर सविस्तर टीप लिहा. 20
- प्र. ५. स्वयं-रोजगार कार्यक्रम अंमलबजावणी करिता कोणत्या विविध समस्यांना तोंड द्यावे लागते? स्वयं-रोजगार कार्यक्रमाच्या योग्य अंमलबजावणी करिता उपाय योजना सुचवा. 20

विभाग – ब (नागरी वस्ती)

- प्र. ६. भारतातील नागरी वस्तीची जनगणनेची व्याख्या लिहा. नागरी वस्ती भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. 20
- प्र. ७. जगातील नागरीकरणाचा कल स्पष्ट करा. नागरी समस्यांचे निरसन करण्याच्या प्रयत्ना संबंधित लिहा. 20
- प्र. ८. लोकसंख्या आणि आकृतिबंध यावर आधारित नागरी वस्तीचे वर्गीकरण द्या. 20
- प्र. ९. मुंबई शहराची वाढ आणि विकास आकृतिबंध या संबंधित सविस्तर लिहा. 20
- प्र. १०. योग्य आकृतीच्या मदतीने बहु केंद्रीय प्रतिमाना स्पष्ट करा. 20

Please read each of the following instruction carefully before attempting question.

- N.B:**
1. There are ten questions, divided into two sections and printed both in English and Marathi.
 2. Candidates have to attempt any five questions choosing at least two questions from each section.
 3. The number of marks carried by each question is indicated against it.
 4. Use of map stencil is permitted.
 5. Draw map and diagram, wherever necessary.

Section - A

1. Discuss the various factors of environment. **20**
2. Explain various problems associated with forest. Write various methods of conservation of forest resources. **20**
3. What are the causes and impacts of water pollution. **20**
4. Write short notes :-
 - a) Sustainable agriculture **10**
 - b) Eco-friendly lifestyle **10**
5. Discuss in detail man-made environmental issues. **20**

Section – B

6. Describe the role of tourism in national economy. **20**
7. Explain the new trends in tourism. **20**
8. Discuss various positive and negative impact of tourism on environment and culture. **20**
9. Write short notes :-
 - a) Travel agencies and guide **10**
 - b) Accomodation in tourism **10**
10. Describe the various historical and religious tourist places in India. **20**

२

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण १००)

सूचना :

प्रश्न सोडवण्यापूर्वी खाली दिलेल्या प्रत्येक सूचना काळजीपूर्वक वाचा

१. दोन विभागांमध्ये एकूण १० प्रश्न विभागलेले आहेत आणि इंग्रजी व मराठीमध्ये छापलेले आहेत.
२. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही एकूण ५ प्रश्न सोडवायचे असून प्रत्येक विभागातील कमीत-कमी दोन प्रश्न निवडावेत.
३. प्रत्येक प्रश्नांचे गुण त्याच्या समोर दिलेले आहेत.
४. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.
५. आवश्यक तेथे नकाशा व आकृत्या काढा.

विभाग - अ

१. पर्यावरणाच्या विविध घटकांची चर्चा करा. २०
२. जंगलांशी संबंधित विविध समस्या स्पष्ट करा. जंगल संवर्धनासाठी विविध पद्धती लिहा. २०
३. जलप्रदुषणाची कारणे आणि परिणाम कोणते आहेत ते लिहा. २०
४. थोडक्यात टीपा लिहा :-
अ) चिरंतन शेती १०
ब) पर्यावरण पूरक जीवनशैली १०
५. मानवनिर्मित पर्यावरणीय समस्यांची सविस्तर चर्चा करा. २०

विभाग - ब

६. राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेमध्ये पर्यटनाची भूमिका वर्णन करा. २०
७. पर्यटनातील नविन प्रवाह स्पष्ट करा. २०
८. पर्यावरण आणि संस्कृतीवर पर्यटनामुळे होणाऱ्या सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणामांची चर्चा करा.
९. थोडक्यात टीपा लिहा :- २०
अ) प्रवासी संस्था आणि मार्गदर्शक
ब) पर्यटनातील निवास व्यवस्था
१०. भारतातील विविध ऐतिहासिक आणि धार्मिक पर्यटनस्थळांचे वर्णन करा. २०

N.B:

1. Read the following instructions carefully.
2. There are total 10 questions divided into two sections and printed both in English and Marathi medium.
3. Students must solve total 5 questions and at least two questions from each section.
4. Use of stencil is allowed.
5. Draw maps and diagrams wherever necessary.

Section – A (Population Geography)

Q.1	Explain the relationship between population geography and other social sciences.	20
Q.2	Explain the stages of world population growth	20
Q.3	Explain the optimum population theory.	20
Q.4	State the properties of migration of population.	20
Q.5	A) classified ethnic groups of the world.	10
	B) State the general features of tribes of India.	10

Economic Geography – B (Economic Geography)

Q.1	Explain the nature and scope of economic geography.	20
Q.2	State the features of modern agriculture.	20
Q.3	Explain the Weber's theory of industrial location.	20
Q.4	Bring out the world trade organisation.	20
Q.5	A) State the causes of economic disparity in India.	10
	B) SEZ	10

वेळ : ३ तास

गुण : १००

सूचना:

१. कृपया प्रश्न पत्रिका सोडवण्यापूर्वी खालील सूचना काळजीपूर्वक वाचा.
२. एकूण दहा प्रश्न आहेत कि जे दोन विभागात विभागले आहेत आणि इंग्रजी व मराठी या दोन्हीत छापले आहेत.
३. विद्यार्थ्यांनी एकूण पाच प्रश्न सोडवायचे आहेत कमीत कमी दोन प्रश्न प्रत्येक विभागातून असावेत.
४. नकाशा आराखडे वापरण्यास अनुमती आहे.
५. आवश्यक तेथे नकाशा आणि आकृत्या काढा.

विभाग - अ (लोकसंख्या भूगोल)

प्र.१	लोकसंख्या भूगोल आणि इतर सामाजिक शास्त्रे यांचा संबंध स्पष्ट करा.	20
प्र.२	जागतीक लोकसंख्येच्या वाढीचे टप्पे स्पष्ट करा.	20
प्र.३	पर्याप्त लोकसंख्या सिध्दांत स्पष्ट करा.	20
प्र.४	लोकसंख्या स्थलांतराचे गुणधर्म सांगा.	20
प्र.५	अ) जागातील वांशिक वर्गीकरण करा.	10
	ब) भारतातील आदिवासींची सर्वसाधारण वैशिष्टे सांगा.	10

विभाग - ब (आर्थिक भूगोल)

प्र.१	आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप आणि व्यप्ती स्पष्ट करा.	20
प्र.२	आधुनिक शेतीची वैशिष्ट्ये सांगा.	20
प्र.३	वेबरचा उद्योगधंद्याच्या स्थाननिश्चीतीवरचा सिध्दांत स्पष्ट करा.	20
प्र.४	जागतीक व्यापारी संधटना विषद करा.	20
प्र.५	अ) भारतातील आर्थिक विषमतेची कारणे सांगा.	10
	ब) सेज.	10

T.Y.B.A.
GEOGRAPHY
GEOGRAPHY OF AGRICULTURE
& DISASTER MANAGEMENT
(PAPER-VIII) (MAY- 2018)

Q.P. Code: 07963

(OLD COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper

- Note:**
1. **All** questions are **compulsory** and carry **equal** marks.
 2. Draw **sketches** and **diagrams** wherever necessary.
 3. **Use** of map stencil is **allowed**.

1. Explain the role of NGO and media in disaster management.

OR

1. Describe the meaning and nature of natural disaster.
2. Write information about earthquake prone regions in the World.

OR

2. Give an account of Global Warming in the World.
3. Explain the nuclear and chemical disasters.

OR

3. "Air pollution is dangerous manmade disaster in the World" Discuss.
4. What are the causes and effects of industrial waste water pollution?

OR

4. Explain the role of disaster relief in disaster management.
5. Write a note on **Any Two** of the following.
 - (a) Impact of flood
 - (b) Ozone depletion
 - (c) Causes of deforestation
 - (d) Air accidents

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

एकूण गुण : १००

- सूचना : १. सर्व प्रश्न आवश्यक असून प्रत्येकास समान गुण आहेत.
२. आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.
३. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

१. आपत्ती व्यवस्थापनातील बिगर सरकारी संघटना आणि माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

१. नैसर्गिक आपत्तीचा अर्थ व स्वरूपाचे वर्णन करा.

२. जगातील भूकंप प्रवण प्रदेशांची माहिती लिहा.

किंवा

२. जगातील वैश्विक उबदारीकरणाचा वृत्तांत द्या.

३. आण्विक आणि रासायनिक आपत्ती स्पष्ट करा.

किंवा

३. "हवा प्रदूषण हि जगातील घातक मानव निर्मित आपत्ती आहे" चर्चा करा.

४. औद्योगिक दूषित पाणी प्रदूषणाची कारणे व परिणाम कोणते आहेत ते सांगा.

किंवा

४. आपत्ती व्यवस्थापनातील आपत्ती निवारणाची भूमिका स्पष्ट करा.

५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

(अ) पुराचा परीणाम

(ब) ओझोनचा क्षय

(क) निर्वणीकरणाची कारणे

(ड) हवाई अपघात
